

9. <http://www.ereport.ru/articles/organiz/parisclb.htm> უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული --22. 12.2020
10. http://investments.academic.ru/1118/%D0%9B%D0%D0%B9_%D0%BA%D0%BB%D1%83%D0%B1 უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული - 10.12.2020
11. <http://www.ebrd.com/pages/about/contacts.shtml#gen> უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული --18.12.2020
12. <http://www.imf.ge/> უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული --25. 12.2020
13. <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-> უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული --20.12.2020
14. http://www.ungeorgia.ge/geo/98/un_agencies?info_id=451#.WTVWcGiGO M8 უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული --20.12.2020
15. <http://mfa.gov.ge/News/%E1%83%98%E1%83%83%91.aspx> უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული --20.12.2020
16. <http://www.imf.org/en/Publications/REO/MECA/Issues/2017/04/18/mreo05> 17 უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული --12.11.2020

საბანკო სისტემის განვითარებისთვის თანამედროვე ტენდენციები Modern Trends in the Development of the Banking System

დავით ჯგერენაია - მაგისტრი,
საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი, სეუ
David Jgerenaia - Magister,
Georgian National University, SEU

აბსტრაქტი. ფინანსური გლობალიზაციის პირობებში ფინანსური ბაზრის მონაწილეების ეროვნულად ორიენტირებულობის სტრატეგია არის საჭირო, რომელიც სახელმწიფოს გეგმებთან და ინტერესებთან, კაპიტალის გამოყვანაზე შეზღუდვების დანერგვასთან და რისკების მართვის კომპლექსური სისტემების ფორმირებასთან შესაბამისობაში, ბიზნესის განვითარებაზე იქნება დაფუძნებული. ამიტომ, საქართველოს კომერციული ბანკების განვითარების სტრატეგიის მნიშვნელოვანი შემადგენელი პორტფელისა და ინსტრუმენტების დივერსიფიკაცია უნდა მოხდეს, რომელიც რისკების რეალიზაციისაგან დანაკარგების მინიმიზირების შესაძლებლობას იძლევა. ფინანსური რეგულირების ეფექტიანობის უზრუნველყოფისათვის საბანკო რისკების მართვის ინსტიტუციური მექანიზმი უნდა იქნეს შემუშავებული, რომელიც სამამულო და უცხოელი ინვესტორებისათვის მიმზიდველი მდგრადი ფინანსური ბაზრის განვითარებაზე იქნება დაფუძნებული. კომერციული ბაზრებისათვის თანამედროვე პირობებში მთავარ ამოცანებს საიმედო ინსტრუმენტების, ტექნოლოგიებისა და კლიენტის მოზიდვის მეთოდების მოძიების პრობლემა წარმოადგენს.

საკვანძო სიტყვები: საბანკო სისტემა, ტრენდი, ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა, ეროვნული ვალუტა, რაციონალიზაცია.

Abstract. In the context of financial globalization, a strategy of national orientation of financial market participants is needed, which will be based on business development in accordance with the plans and

interests of the state, the introduction of restrictions on capital outflow and the formation of complex risk management systems. That allows you to minimize losses from the implementation of risks. To ensure the effectiveness of financial regulation, it is necessary to develop an institutional mechanism for managing banking risks, which will be based on the development of a sustainable financial market attractive to domestic and foreign investors. The main task of commercial markets in modern conditions is to find reliable tools, technologies and methods for attracting customers.

Keywords: Banking System, Trend, Monetary Policy, National Currency, Rationalization.

შესავალი. მნიშვნელოვან პრობლემებს შორის, რომლებიც გავლენას ახდენენ საქართველოს საბანკო სისტემის ფორმირების პროცესში ეროვნული ეკონომიკის აღორძინებაზე, უმნიშვნელოვანესს წარმოადგენს ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის სწორად განსაზღვრა.

ძირითადი ტექსტი. ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა მოწოდებულია გადაწყვიტოს ისეთი ამოცანები, როგორიცაა: 1. ქვეყნის ეკონომიკური ზრდა; 2. ეროვნული ვალუტის სტაბილურობა; 3. მოსახლეობის რაციონალური დასაქმება; 4. ოპტიმალური საგადასახადო ბალანსის ფორმირება და ა.შ.

ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის მთავარი ამოცანა უნდა იყოს ისეთი ღონისძიებების შემუშავება და მათი პრაქტიკული რეალიზაციისათვის შესაბამისი მექანიზმების შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფს ფულის მასის მოძრაობის ოპტიმალურ დინამიკას, რომლის საშუალებითაც შესაძლებელი იქნება, როგორც ინფლაციური პროცესების შეჩერება, ასევე წარმოების განვითარების სტიმულირება.

აღნიშნულის მისაღწევად აუცილებელია მოქნილი ბანკთაშორისი დაკრედიტების განვითარება, უპერსპექტივო საბიუჯეტო დაფინანსების შემცირება და საკრედიტო ემისიის რაციონალური მართვა. ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის ფუძემდებლური მიზანი უნდა გახდეს ეკონომიკის დინამიური რესურსებით უზრუნველყოფა წარმოების საერთო დონის ამაღლების საფუძველზე, სრული დასაქმების მიღწევა და პარალელურად ინფლაციის შეზღუდვა. ფულად-საკრედიტო პოლიტიკაში იგულისხმება ასევე ფულის მიმოქცევის ისეთი რეგულირება, რომლის შედეგად შესაძლებელია მიღწეულ იქნას წარმოების ერთობლივი მოცულობის, დასაქმებისა და ფასების დონის სტაბილიზაციის მიღწევა, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ფულად-საკრედიტო პოლიტიკამ უნდა გამოიწვიოს ფულის მიწოდების გადიდება, ეკონომიკის დაქვეითების დროს დანახარჯების წასახალისებლად, ხოლო ინფლაციის დროს, პირიქით უნდა შეზღუდოს ფულის მიწოდება დანახარჯების შესაკვეცად. ამრიგად, ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის მთავარი მიზანია ეროვნული ეკონომიკისადმი ფინანსური მხარდაჭერა და საბანკო სისტემის ფორმირების პროცესში წინააღმდეგობრივი მოვლენების აღმოფხვრა.

ეროვნული ბანკის ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის განხორციელებისას გამოყენებული უნდა იქნას მოწინავე ქვეყნების პრაქტიკაში არსებული

რეგულირების საერთო და სელექციური მეთოდები საერთო მეთოდები ფაქტიურად მოიცავს რა არაპირდაპირ მეთოდებს ეხება საკრედიტო ბაზარს მთლიანობაში. სელექციური მეთოდები მიმართულია კრედიტის კონკრეტულ სახობაზე. ეს მეთოდი უპირველესად გამოიყენება კერძო ამოცანების გადასაწყვეტად. მაგალითად, სელექციურ მეთოდებს მიეკუთვნება საბანკო სესხების ლიმიტირება, ცალკეული სახეობის კრედიტის გამოყენების რეგლამენტაცია, დაბალრენტაბელური საწარმოების დაკრედიტებისას კომერციული ბანკების ოპერაციებისათვის სახსრების შეღავათიანი რეფინანსირება და სხვა.

ამასთან უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში ჯერ-ჯერობით საკრედიტო ბაზრისა და საპროცენტო განაკვეთების დარეგულირების პროცესი რთულად მიმდინარეობს. კომერციულ კრედიტებზე მსოფლიო სტანდარტებთან შედარებით ჩვენში საპროცენტო განაკვეთი მნიშვნელოვნად მაღალია. მაღალი საპროცენტო განაკვეთები ხელს უშლის ქვეყანაში მეწარმეობის (ბიზნესის) მრეწველობის განვითარებას. დაბალი საპროცენტო განაკვეთები ხელს შეუწყობდა მრეწველობის განვითარებას. შეიქმნებოდა ახალი სამუშაო ადგილები, დასაქმდებოდა ხალხი, შევიდოდა ბიუჯეტში ფული და ფულად-საკრედიტო სისტემა უფრო მტკიცე იქნებოდა. საპროცენტო განაკვეთების შემცირებაზე უარყოფითად მოქმედებს საგადასახდლო ბალანსის მდგომარეობაც. მიმდინარე საგადასახდლოთა მდგომარეობა უარესდება შიდა დაგროვების არაადეკვატური დონის მიზეზით, წარმოებს კაპიტალის მასობრივი გადინება. ამ მოვლენის საწინააღმდეგოდ განვითარებადი ქვეყნების მთავრობები განსაზღვრავენ კონკრეტულ ღონისძიებებს მკაცრი სავალუტო შეზღუდვის შემოღებით, მაგრამ ამას არ მოაქვს სათანადო შედეგი, რაც მნიშვნელოვნად ამცირებს კაპიტალის გატანას. თუ შიდა საპროცენტო განაკვეთების დონე კორექტირებული ეროვნულ ვალუტის მოსალოდნელ გაუთვალისწინებელი გაუფასურებასთან მაღლა მსოფლიო ბაზრების განაკვეთების დონეზე, შეიძლება დაიწყოს ქვეყანაში კერძო კაპიტალის შემოსვლა, რაც მნიშვნელოვან როლს შეასრულებს ეკონომიკური ზრდის დაფინანსებით უზრუნველყოფაში, განსაკუთრებით შიდა დაგროვების უკმარისობის პირობებში. რიგ დადებით მხარესთან ერთად, საპროცენტო განაკვეთების დონის ამაღლება იწვევს ინვესტიციების ზრდას მის მოხმარებასთან შედარებით, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს იმპორტულ საქონლეზე მოთხოვნის გადიდება, იმის გამო, რიგ განვითარებად ქვეყნებში ინვესტიციების განმასხვავებელ თავისებურებაა მათი დიდი იმპორტტევადობა მოხმარებასთან შედარებით. უკანასკნელ წლებში განვითარებადი ქვეყნების დიდმა ნაწილმა უარი თქვა საპროცენტო განაკვეთების ადმინისტრაციულ რეგულირებაზე, მისი ლიბერალიზაციის

მხარდაჭერის მოთხოვნით, რაც სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებულად განხორციელდა, რაც უპირატესად გამოწვეულია საგადამხდელო ბალანსის კაპიტალური ნაწილის „გახსნის“ ხარისხით. კაპიტალის მოძრაობის შეუზღუდავობისას აუცილებელია საპროცენტო არბიტრაჟის შექმნა, რომლის ძირითადი ამოცანაა: 1. საპროცენტო განაკვეთების საერთაშორისო დონესთან გათანაბრება; 2. ეროვნული ვალუტის მოსალოდნელი გაუფასურებისა და რისკის ფაქტორების გათვალისწინება.

ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე, სწორი საპროცენტო განაკვეთის შერჩევას და მისი ადმინისტრაციული რეგულირების მეთოდების სწორი განსაზღვრა ეროვნული ბანკის ერთ-ერთი ძირითადი დანიშნულებაა. ნორმალურად ფუნქციონირებადი ეკონომიკის პირობებში რეგულირების ფულად-საკრედიტო მეთოდების გამოყენება მნიშვნელოვნად წინ სწევს ეკონომიკის ზრდის სტიმულებს, მაგრამ მოშლილი ეკონომიკური სისტემის პირობებში რეგულირების ფულად-საკრედიტო მეთოდებს არა აქვთ დიდი ეფექტი, ისინი არასაკმარისია და სახელმწიფოს მხრივ უნდა დაემატოს პირდაპირი რეგულირების კომპონენტები. ეს ნათელია იმდენად, რამდენადაც ეკონომიკის რეგულირების ფულად-საკრედიტო მეთოდები მთლიანად საბაზრო ხასიათის მატარებელია და ამდენად მთლიანად არ შეუძლია ოპტიმალურად და ძირეულად გადაჭრას წინააღმდეგობანი, რომლებიც უშუალოდ საბაზრო მექანიზმშია მოქცეული.

ფულად-საკრედიტო ფაქტორების როლისა და მნიშვნელობის აბსოლუტიზაციას და მათ შესაძლებლობებზე გადაჭარბებულ წარმოდგენას რეალური საფუძვლები არ გააჩნია. მართალია, ვერ უარვყოფთ კვლავწარმოების პროცესში რეგულირების ფულად-საკრედიტო მეთოდების დიდ მნიშვნელობას, მაგრამ მათ, რომ არარეალური შესაძლებლობები მივაწეროთ, მიზანშეწონილი არ იქნებოდა.

აღსანიშნავია, რომ ფულის მიმოქცევის სტაბილიზაცია ჯერ კიდევ არ ნიშნავს ნორმალური ეკონომიკური ზრდის სტიმულირებას. ამაზე ნათლად მეტყველებს საქართველოს თანამედროვე ეკონომიკური სისტემის განვითარება. საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების ყოველწლიური რეკომენდაციები რეგულირების ეკონომიკურ მეთოდებთან ერთად ითვალისწინებს სახელმწიფოებრივი რეგულირების მომენტებსაც. აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ, ჩვენი აზრით, მათი მთელი ყურადღება გადატანილია ვაჭრობისა და საგარეო-ეკონომიკურ ურთიერთობათა ლიბერალიზაციაზე და მოხმარების პრიმატზე წარმოებასთან შედარებით, რაც თავის მხრივ, ქვეყნის რეალური ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობას კიდევ უფრო ასუსტებს. ასევე ქვეყანაში ხშირია შემთხვევები საგარეო-სავაჭრო გარიგებებისას გადასახადებისაგან თავის არიდების. ასეთ დროს ანგარიშგებაში საექსპორტო საქონლის ფასებს ფაქტიურთან შედარებით

შემცირებულად უჩვენებენ, ამით აღურიცხავი მოგება თავს იყრის საწარმოს უცხოურ ბანკებში გახსნილ ანგარიშებზე. ამით კუთვნილი თანხები აკლდება ბიუჯეტს და თანაც ფართოვდება კაპიტალის გადინება უცხოეთში. არ არის იმის გარანტია, რომ ეს თანხები უკან დაბრუნდება და მოხმარდება ქვეყნის ეკონომიკას.

დასკვნა. ამრიგად, ქვეყნის ეკონომიკაში ჩამოყალიბდა მექანიზმი, რომელიც ხელს უწყობს ფულადი რესურსების გადინებასა და რეგიონებს შორის უკონტროლო მსხვილმასშტაბიან გადანაწილებას და, აღნიშნული საბოლოო ჯამში, იწვევს წარმოების დესტაბილიზაციას. ასეთი ნეგატიური ტენდენციების სწრაფად აღმოფხვრა მნიშვნელოვან, სტრატეგიულ საქმედ მიგვაჩნია. ქვეყნის ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა ორიენტირებული უნდა იყოს უფრო კონკრეტული მიზნებისაკენ, რომლებიც ფაქტიური და შუალედური მიზნების განხორციელებას ითვალისწინებენ. ფაქტიური მიზნები მიიღწევა ფასიანი ქაღალდების ღია ბაზარზე ყოველდღიურ, თანმიმდევრული ოპერაციებით, ხოლო შუალედური მიზნები დასაშვებია უფრო ხანგრძლივი პერიოდისათვის, ეკონომიკურ სისტემაში უმნიშვნელოვანესი მაჩვენებლის მიზანმიმართული კორექტივებით. ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის შუალედური მიზნებია: პირველი, ფულადი მასის ზრდის ტემპის უზრუნველყოფა; მეორე, წარმოების ნომინალური მოცულობის მიღწევა; მესამე, ფასების დონის სტაბილიზაცია. ამრიგად შეიძლება ითქვას, რომ, ეროვნული ბანკის უმთავრესი ფუნქციაა ქვეყანაში ფასების სტაბილურობის შენარჩუნება. აქედან გამომდინარე, მიუხედავად იმისა რომ ეს ფუნქცია წინააღმდეგობაშია საგარეო კონკურენტუნარიანობის ხელშეწყობის უზრუნველყოფასთან, პრიორიტეტი მაინც ფასების სტაბილურობის მიღწევას უნდა მიენიჭოს.

საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ პირველი ინსტრუმენტის გამოყენება მიმოქცევაში ფულის მასის გასაზრდელად კომერციული ბანკების ხელთ არსებული ფასიანი ქაღალდების შესყიდვას გულისხმობს, ხოლო მიმოქცევაში ფულის მასის შესამცირებლად - ეროვნული ბანკის ხელთ არსებული ფასიანი ქაღალდების კომერციული ბანკებისათვის მიყიდვა. ასეთი ღონისძიებები პრაქტიკულად გამორიცხულია, რადგან არ არსებობს ფასიანი ქაღალდების მეორადი ბაზარი. მეორე ინსტრუმენტიც, ჩვენი აზრით, დღევანდელ პირობებში მცირე ეფექტიანია, ვინაიდან ფულის მასის დიდი ოდენობა ბანკებს გარეთ მიმოიქცევა, დასახვეწია დეპოზიტების დაზღვევის სისტემა. საქართველოს ბანკების უმრავლესობა იყენებს ლიკვიდობის მართვის შუალედურ სტრატეგიას, ანუ ლიკვიდობის მართვას აქტივებით და პასივებით. იმის გამო, რომ საქართველოში არ მიმოიქცევა სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები და არ არსებობს მათთვის მეორადი ბაზარი, ბანკებს საშუალება არა აქვთ შეიძინონ, ისეთი ლიკვიდური აქტივები, რომელიც

ექნებათ საკუთარი ბაზარი სტაბილური ბასებით, აქედან გამომდინარე, რეალურად საქართველოში ბანკების ხელმძღვანელობა ლიკვიდობის აქტივებით მართვის სტრატეგიას ნაკლებად გამოიყენებს, პრაქტიკულად ასევე გამოუყენებელია ლიკვიდობის პასივებით მართვის სტრატეგია, ვინაიდან: 1. საქართველოში არ არსებობს ისეთი ფულადი ბაზარი, სადაც შესაძლებელი იქნებოდა მისაღები ფასებით, საჭირო რაოდენობით და დროის აუცილებელ მომენტში ლიკვიდური სახსრების მოზიდვა; 2. პასივებით მართვის სტრატეგია საკმაოდ რისკიანია, ამას ისიც ზრდის, რომ კომერციული ბანკებისათვის ეროვნული ბანკის ნორმატივი აიძულებს მათ ყოველი თვის ბოლოს აქტივებში ლიკვიდური აქტივების დონე უზრუნველყონ 30%-ით. რაც შეეხება ეროვნული ბანკის საქმიანობას, იგი გამიზნული უნდა იყოს: პირველი, სარეზერვო მოთხოვნების ოპტიმალური რეგულირებისა და კომერციული ბანკების რეფინანსირების სრულყოფისაკენ; მეორე, საბანკო სისტემის გარეთ ფულის მასის მოძრაობის ოფიციალური პირების ჩართვაში; მესამე, ეროვნული ბანკის მიერ განხორციელებული მკაცრი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა მომავალში თანდათანობით უნდა შეიცვალოს ზომიერი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. აბულაძე რ. (2016). ტექნოლოგიები ფინანსებში – მსოფლიოს მიღწევები და საქართველოს პერსპექტივები. http://commersant.ge/?view=post&id=73718&lang_id=ge
2. ბიზნეს კრედიტუნარიანობის შეფასების ინოვაციური პლატფორმა. 2018. ფინანსური ტექნოლოგიები და ბიზნესი. <https://qcash.ge/?page=article&artid=3>
3. თიბისი ბანკი მეტი ინოვაციის ძიებაში. 2016. ჟ. Forbes Georgia. <http://forbes.ge/news/1569/TBCbankimetiinovaciisZiebaSi>
4. კაკულია ე., თოფჩიშვილი მ., თანამედროვე ბიზნეს ტექნოლოგიები და მარკეტინგული გადაწყვეტილებები. მე-4 საერთაშორისო სამეცნიეროპრაქტიკული კონფერენცია „განვითარების ეკონომიკა და ინოვაციები: გამოწვევები, გადაწყვეტის გზები.“ კონფერენციის მასალების კრებული.
5. მოსიაშვილი ვ., ჭელიძე მ., ხიდირბეგიშვილი 2017წ. ფინანსური ინსტიტუტები და ბაზრები. სახელმძღვანელო. თბილისი: გამომცემლობა „დანი“. 2017.